

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: Andrzej Paweł Bieś

2. Posiadane dyplomy, stopnie:

- (1) kościelny stopień naukowy baccalaurea in philosophia [bakalarza filozofii], Wydział Filozoficzny Towarzystwa Jezusowego w Krakowie, 1992.
- (2) tytuł magistra filozofii, Wydział Filozoficzny Towarzystwa Jezusowego w Krakowie, 1995.
- (3) kościelny stopień naukowy licencjata filozofii, Wydział Filozoficzny Towarzystwa Jezusowego w Krakowie, 1995.
- (4) tytuł magistra historii, Wydział Historyczny Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1996.
- (5) dyplom/zaświadczenie uzyskania kwalifikacji pedagogicznych do pracy nauczycielskiej, Studium Pedagogiczne Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1996.
- (6) kościelny stopień naukowy il baccellierato di teologia [bakalarza teologii], Facoltà di Teologia, Pontificia Università Gregoriana Roma [Wydział Teologiczny Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie], 2001.
- (7) stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie historii nadany uchwałą Rady Wydziału Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego dnia 18 XI 2005 r. na podstawie rozprawy pt. „Jan Badeni SJ (1858-1899) – redaktor, publicysta, animator ruchu społecznego katolików w Galicji”, napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Andrzeja Chwalby i recenzowanej przez prof. dra hab. Tomasza Gąsowskiego oraz ks. prof. dra hab. Daniela Olszewskiego.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

od 25 VIII 2002 do 30 IX 2006 – dyrektor Biblioteki Naukowej Księży Jezuitów w Krakowie

od 1 X 2006 do 30 IX 2014 – dyrektor Biblioteki Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie (od 2011 Akademii Ignatianum w Krakowie)

od 1 I 2010 do 30 IX 2013 – adiunkt w Instytucie Kulturoznawstwa Wydziału Filozoficznego Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum” w Krakowie (od 2011 Akademii Ignatianum w Krakowie)

od 1 X 2014 do chwili obecnej – adiunkt w Katedrze Historii Oświaty i Wychowania Instytutu Nauk o Wychowaniu Wydziału Pedagogicznego Akademii Ignatianum w Krakowie.

4. Wskazanie osiągnięcia:

Za osiągnięcie naukowe w myśl art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.) uważam cykl 33 powiązanych tematycznie publikacji, które dokumentując i eksplorując pedagogiczne wymiary życia członków Towarzystwa Jezusowego w okresie czterech stuleci, jednocześnie rekonstruują i analizują wkład zakonu w dzieje polskiej oświaty i wychowania.

a) tytuł osiągnięcia naukowego:

Działalność oświatowo-wychowawcza Towarzystwa Jezusowego. Twórcy – Idee – Instytucje.

b) autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy:

1. A.P. Bieś, *Jezuickie instytucje oświatowe na świecie*, w: *Pedagogika ignacjańska. Historia, teoria, praktyka*, red. A. Królikowska, 2010, Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum”, Wydawnictwo WAM, s. 107-128.

2. A.P. Bieś, *Kadry nauczycielskie poznańskiego kolegium w XVI-XVIII wieku. Zarys problematyki*, w: *Wokół jezuickiej fundacji Uniwersytetu z 1611 roku*, red. D. Żołędź-Strzelczyk, R. Witkowski, 2011, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, s. 207-234, rec. prof. dr hab. Krzysztof Jakubiak.

3. A.P. Bieś, L. Grzebień, W. Słowik, *Jezuici polscy w Australii. Południowa Australia 1870-1906. Wiktoria 1950-2012*, 2012, Wydawnictwo WAM, ss. 504, rec. prof. dr Marek Ingot.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na współpracy w tworzeniu koncepcji, na kwerendzie i analizie materiałów źródłowych oraz na napisaniu rozdziałów I-IV. Mój udział procentowy szacuję na 40%.

4. A.P. Bieś, E. Dybowska, L. Grzebień, *Pedagogia jezuitów (ignacjańska) [Towarzystwa Jezusowego]*, w: *Pedagogie katolickich zgromadzeń zakonnych. Historia i współczesność*, 2012, t. 1, red. J. Kostkiewicz, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, s. 61-100, rec. prof. zw. dr hab. Stanisław Palka, ks. dr hab. Stanisław Dziekoński, prof. UKSW.

Mój wkład w powstanie tej pracy polegał na współpracy w tworzeniu koncepcji, na analizie materiałów źródłowych, na napisaniu czterech podrozdziałów (2. *Źródła jezuickiej praktyki wychowawczej*, 5. *Szkolnictwo jezuickie na świecie od XVI do XVIII w.*, 7. *Kasata*, 8. *Wiek XIX i XX*) oraz współredakcji tekstu. Mój udział procentowy szacuję na 40%.

5. A.P. Bieś, *Ojciec Leon w krainie kangurów. Pierwszy polski jezuita na antypodach*, w: *Itinera Clericorum: kulturotwórcze i religijne aspekty podróży duchownych*, red. D. Quirini-Popławska, Ł. Burkiewicz, s. 661-686, 2014, Akademia Ignatianum, Wydawnictwo WAM, rec. prof. dr hab. Kazimierz Kuczman.

6. A.P. Bieś, *Periodyzacja obecności Towarzystwa Jezusowego na ziemiach polskich. Struktury organizacyjne oraz edukacyjno-oświatowe i pastoralne formy aktywności. Część 1*, „Studia Paedagogica Ignatiana”, 2014, nr 17, s. 57-87.

7. A.P. Bieś, *Kadry nauczycielskie szkół jezuickich w Krzemieńcu 1711-1773*, w: „*Ateny Wołyńskie*” – między historią a współczesnością, red. A. Szmyt, H. Stroiński, s. 19-35, 2015, Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych UWM w Olsztynie, rec. prof. J. Gołota, prof. O. Krasiwskij.

8. A.P. Bieś, *Reaktywacja. Jezuici między ciągłością a zmianą po 1814 roku*, „Studia Bobolanum” 2015, nr 1, s. 41-62.

9. A.P. Bieś, *Sylwetka naukowa o. prof. dra hab. Ludwika Grzebień SJ wraz z bibliografią prac opublikowanych w latach 2009-2015*, „Nauczyciel i Szkoła” 2015, vol. 58, nr 2, s. 413-425.

10. A.P. Bieś, *Jezuickie instytucje edukacyjne w Orszy 1773-1820*, „Studia Paedagogica Ignatiana” 2016, nr 3, s. 15-34.

11. A.P. Bieś, *The Jesuits as the body of teachers and the body of students in the Russian Empire 1773-1820*, „Przegląd Historyczno-Oświatowy” 2018, nr 3-4, s. 184-196.

12. A.P. Bieś, *Pozapaństwowe formy opieki nad dzieckiem w schyłkowym okresie PRL-u na przykładzie ośrodka w Żmiencej*, w: *Sto lat polskiej oświaty (1918-2018)*, red. H. Markiewiczowa, I. Czarnecka, s. 166-183, 2019, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, rec. dr hab. prof. APS Paweł Boryszewski.

Ponadto w *Polskim słowniku biograficznym* opublikowałem 5 biogramów (Teodozego Sozańskiego, Józefa Sperla, Stanisława Kostki, Kaspara Szczepkowskiego i Antoniego Świrczyńskiego); w *Słowniku biograficznym polskiej historii wychowania* 2 biogramy: Jana Poplatka i (współautorski) Ludwika Piechnika, zaś w publikacji *Komisja Edukacji Narodowej 1773-1794. Słownik biograficzny* – 14 biogramów (J. Albertandiego, A. Gawrońskiego, S. Hołowczyca, A. Jakukiewicza, J. Koblańskiego, J. Koźmińskiego, T. Obrąpalskiego, D. Pilchowskiego, G. Piramowicza, M. Poczobutta, J. Potoczyńskiego, S. Sierakowskiego, M. Sobolewskiego, A. Strzeckiego). Wykaz z dokładnymi danymi bibliograficznymi znajduje się w załączniku nr 4.

c) omówienie celu naukowego ww. prac i osiągniętych wyników

Na prezentowany cykl publikacji składają się biografie indywidualne i zbiorowe jezuitów publikowane w formie rozdziałów w monografiach współautorskich i pracach zbiorowych, artykułów w czasopismach i specjalistycznych wydawnictwach leksykograficznych. Wpisują się one w główny obszar moich zainteresowań badawczych dotyczących biografii historyczno-pedagogicznych. Jednocześnie opisywani w moich pracach zakonnicy są nieodłącznie związani z wieloma instytucjami oświatowo-wychowawczymi, które sami tworzyli i/ lub w których działali, zatem trudno oddzielić biografie od funkcjonowania instytucji. Dlatego w obszarze moich zainteresowań badawczych znajduje się również problematyka dziejów oświaty.

W artykule *Szkolnictwo jezuickie we Wrocławiu*, zamieszczonym w monografii: *Wrocławskie szkoły. Historia i architektura*, pod red. M. Zwierz, Wrocław 2004, s. 43-56 (niemiecka wersja językowa: *Jesuitenschulen in Breslau*, w: *Breslauer Schulen. Geschichte*

und Architektur, pod red. M. Zwierz, Wrocław 2005, s. 35-48) omówiłem funkcjonowanie zakonnej placówki oświatowej w stolicy Śląska w wieku XVII i XVIII, uwzględniając obowiązujący program nauczania, stosowane metody dydaktyczne i oddziaływania pedagogiczne, powiększanie bazy materialnej, grono uczniowskie i pedagogiczne. Uzupełnieniem treści artykułu jest wykaz prefektów i nauczycieli zestawiony na podstawie katalogów rocznych prowincji czeskiej i śląskiej. Podobnie kwestie bazy materialnej, liczebności uczniów, kadr nauczycielskich, zmian zachodzących w programach nauczania oraz powodów ich wprowadzania, a także uzyskiwanych efektów kształcenia są przedmiotem analizy w artykule *Jezuickie instytucje edukacyjne w Orszy 1773-1820*, „*Studia Paedagogica Ignatiana*” 2016, nr 3, s. 15-34. Celem publikacji było ukazanie fenomenu przetrwania zakonnej placówki oświatowej w warunkach poważnego kryzysu instytucjonalnego, jakim była papieska kasata zakonu, a także zwrócenie uwagi na zakres oddziaływania pedagogicznego takich autonomicznych jednostek związanych ze szkołą, jak bursa muzyczna, konwikt szlachecki, studium nauczycielskie czy tzw. trzecia probacja.

Obok wspomnianych wyżej publikacji analizujących pojedyncze placówki oświatowe mam w dorobku próby całościowej syntezy aktywności edukacyjnej zakonu. Jedną z pierwszych prób był tekst omawiający rozwój jezuickiego szkolnictwa wyższego oraz kierunki działalności naukowo-badawczej po roku 1814 zatytułowany *Apostolat intelektualny „nowego Towarzystwa”*, w: *Intelektualny wymiar misji Kościoła*, pod red. W. Kubika, Kraków 2002, s. 66-82. Ponadto kwestie organizacji i założeń programowych szkolnictwa prowadzonego przez zakon w XIX i XX wieku poruszone zostały w artykule *Reaktywacja. Jezuici między ciągłością a zmianą po 1814 roku*, „*Studia Bobolanum*” 2015, nr 1, s. 41-62. Natomiast syntezę rozwoju szkolnictwa jezuickiego na ziemiach Rzeczypospolitej w okresie staropolskim w oparciu o dotychczasową literaturę przedmiotu zawarłem w artykule pt. *Periodyzacja obecności Towarzystwa Jezusowego na ziemiach polskich. Struktury organizacyjne oraz edukacyjno-oświatowe i pastoralne formy aktywności. Część I*, „*Studia Paedagogica Ignatiana*” 2014, nr 17, s. 57-87. Na temat fundamentów jezuickiej praktyki wychowawczej, a także kierunków rozwoju szkolnictwa jezuickiego na świecie od XVI do XVIII w. oraz przekształceń zachodzących w zakonnych strukturach oświatowych w XIX i XX wieku pisałem w opracowaniu pt. *Pedagogia jezuitów (ignacjańska) [Towarzystwa Jezusowego]*, opublikowanym w zbiorze: *Pedagogie katolickich zgromadzeń zakonnych. Historia i współczesność*, t. 1, pod red. J. Kostkiewicz, Kraków 2012, s. 61-100 (współautorzy: E. Dybowska i L. Grzebień). Współczesnej historii jezuickiej edukacji, widzianej przez

pryzmat jednostek w różnej formie i warunkach realizujących któreś z trzech etapów kształcenia formalnego, poświęcony został rozdział *Jezuickie instytucje oświatowe na świecie*, w: *Pedagogika ignacjańska. Historia, teoria, praktyka*, pod red. A. Królikowskiej, Kraków 2010, s. 107-128. Tekst oparty został na analizie materiałów zamieszczanych w urzędowym biuletynie Sekretariatu do Spraw Edukacji przy przełożonym generalnym Towarzystwa Jezusowego w Rzymie oraz danych pozyskanych ze stron internetowych poszczególnych placówek.

Głównym celem naukowym omawianego cyklu jest uzyskanie wiernego obrazu pedagogicznego oddziaływania Towarzystwa Jezusowego w polskim obszarze kulturowym od czasów unii lubelskiej (1569 r.) po współczesność, dzięki odtworzeniu i analitycznemu omówieniu biografii prowadzącemu do kompleksowej prezentacji osób uwikłanych – według określenia C. Majorka¹ – w działalność zakonu na niwie oświaty i wychowania. Ponadto prezentowane w cyklu teksty stawiają sobie za cel uporządkowanie, uzupełnienie i poszerzenie dotychczasowej wiedzy na temat poszczególnych postaci lub ich zbiorowości, a zwłaszcza wprowadzenie do obiegu naukowego ich dokonań związanych z myślą i praktyką wychowawczą (pedagogiką i pedagogią). Większość moich publikacji z zakresu biografistyki pedagogicznej wpisuje się także w obszar pedeutologii historycznej. Wynika to z faktu, że wszyscy jezuici podejmowali zadanie nauczania w szkołach, które po pierwsze było traktowane jako zwyczajny etap formacji przygotowującej do przyjęcia święceń kapłańskich i ślubów zakonnych, a po drugie było jedną z podstawowych dyspozycji (misji) jaką zakonnicy otrzymywali od przełożonych. Tak więc rekonstruując pedagogiczno-historyczne biografie jezuitów, w sposób naturalny gromadzimy wiedzę na temat przeszłości nauczycielstwa, osobowości dawnych nauczycieli czy rozumienia istoty wykonywanej profesji.

Zakres chronologiczny cyklu obejmuje symboliczny okres 450 lat od momentu sprowadzenia pierwszych jezuitów w granice państwa polskiego i przyjęcia do zakonu pierwszych kandydatów pochodzących z ziem Rzeczypospolitej aż po czasy współczesne. Ze względu na mobilność członków zakonnych prowincji obszar ich oddziaływania nie ograniczał się wyłącznie do terytorium Polski przedrozbiorowej, lecz zmieniał się stosownie do warunków politycznych i społecznych. Stąd też niektóre z tekstów cyklu dotyczą również innych państw europejskich, a także Australii czy Stanów Zjednoczonych.

¹ Por. C. Majorek, *Rola badań biograficznych w rekonstrukcji dziejów oświaty i pedagogiki w Galicji*, w: *Galicja i jej dziedzictwo*, t. 9: *Biografie pedagogiczne*, red. C. Majorek, J. Potoczny, Rzeszów 1997, s. 17; tenże, *Biografia edukacyjna*, w: *Szlakami przeszłości i czasów współczesnych*, red. K. Puchowski, J. Żerko, Gdańsk 1996, s. 183.

Biografistyka jako gatunek naukowego pisarstwa historycznego z różną intensywnością rozwija się i ewoluje już od wieku XVIII. Stopniowo nurt badań biograficznych zyskał należne miejsce również w obrębie innych dyscyplin i subdyscyplin nauk tak humanistycznych, jak i społecznych. Także w piśmiennictwie historyczno-oświatowym biografistyka ukazująca człowieka i jego działalność twórczą na tle epoki posiada już długą i owocną tradycję sięgającą Oświecenia oraz metodologicznie ugruntowaną pozycję wypracowaną w dwudziestoleciu międzywojennym. Historiografia edukacyjna na podstawie realizowanych celów badawczych wyróżnia trzy podstawowe rodzaje biografii – historyczną, pedagogiczną (lub historyczno-pedagogiczną) i edukacyjną. Biografię edukacyjną, którą według definicji Cz. Majorka można rozumieć w znaczeniu szerszym lub węższym, w tym drugim znaczeniu wyróżnia realizowane przez autora zadanie aplikacyjne polegające na przekazaniu współczesności trwałych i nadal aktualnych walorów osiągnięć pedagogicznych opisywanej postaci². Biografia pedagogiczna, w ujęciu W. Szulakiewicza, poprzez rekonstrukcję kolejnych rozdziałów życia postaci skupia się na prezentacji ówczesnych ideałów i systemów wychowawczych oraz sposobów ich praktycznej realizacji³. Biografia historyczna natomiast koncentruje refleksję badawczą na wiernej rekonstrukcji losów opisywanej postaci na tle kompleksu wydarzeń politycznych, społecznych, ekonomicznych i kulturowych. Zgodnie z przedstawioną klasyfikacją większość zamieszczonych w cyklu tekstów zaliczyć należy do biografii pedagogicznych.

Teksty prezentowane w omawianym cyklu różnią się także formą wypowiedzi. Obok obszernych rozdziałów i artykułów biograficznych w monografiach i czasopismach znalazły się w nim również biogramy publikowane w wydawnictwach słownikowych z konieczności realizujące narzucone ramy objętości, schemat i dobór treści oraz inne wymogi redakcyjne, ale zawsze spełniające kryteria naukowej rzetelności i dbałości o aparat krytyczny.

Podstawowym materiałem źródłowym wykorzystanym przy odtwarzaniu biegu życia i działalności opisywanych postaci były materiały archiwalne pozyskane w wyniku kwerend w krajowych i zagranicznych archiwach kościelnych (Archiwum Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie, Archiwum Prowincji Wielkopolsko-Mazowieckiej w Warszawie, Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu, Archiwum Rzymskie Towarzystwa Jezusowego, Tajne Archiwum Watykańskie,

² Por. C. Majorek, *Rola badań biograficznych*, s. 14-21, 22-24; tenże, *Biografia edukacyjna*, s. 181-185.

³ Por. W. Szulakiewicz, *Biografistyka w polskiej historiografii edukacyjnej*, w: *Powiązania rodzinne wśród twórców polskiej teorii i praktyki edukacyjnej*, red. W. Jamrożek, K. Kabacińska, K. Ratajczak, W. Szulakiewicz, Poznań 2007, s. 11.

Archiwum Prowincji Australijskiej Towarzystwa Jezusowego w Melbourne, Archiwum Rezydencji w Sevenhill) i państwowych (Archiwum Narodowe w Krakowie, Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie) oraz bibliotekach (m.in. Biblioteka Narodowa w Warszawie, Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie, Biblioteka Książąt Czartoryskich w Krakowie, Biblioteka Naukowa Księży Jezuitów w Krakowie, Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, Biblioteka Uniwersytetu Wileńskiego, Biblioteka Litewskiej Akademii Nauk im. Wróblewskich w Wilnie). Zgromadzona dokumentacja urzędowa i osobista, korespondencje, spuścizny, wspomnienia i relacje pozwoliły uzyskać lub uporządkować dane biograficzne oraz inne informacje związane z karierami edukacyjnymi. Analizie poddano również obfitą literaturę przedmiotu obejmującą publikacje leksykograficzne, monografie tematyczne, artykuły w czasopismach i drukach zwartych, edycje źródeł.

W artykule *Św. Stanisław Kostka – Poloniae patronus minus principalis*, rekonstruuje pochodzenie i bieg życia szesnastowiecznego nowicjusza jezuitów, szczególną uwagę zwrócono na jego doświadczenia edukacyjne związane z wyjazdem do Wiednia i wejściem w nowy styl nauczania reprezentowany przez jezuicką szkołę humanistyczną, a także z peregrynacją do Rzymu i formacją zakonną. W dalszej części tekstu podjęto zagadnienie biografii pozagrobnej (według określenia T. Łepkowskiego⁴), a więc wpływu, jaki osoba kasztelanica z Rostkowa wywarła na kulturę polską, w tym kulturę pedagogiczną, jako nowy wzorzec wychowawczy.

W biografii Stanisława Kostki opublikowanej w *Polskim słowniku biograficznym*, ważnym wątkiem opracowania było skorygowanie, na podstawie szczegółowych analiz przeprowadzonych w trakcie badań, różnych błędnych opinii pojawiających się w literaturze przedmiotu, m.in. dotyczących edukacji domowej pod kierunkiem Grzegorza z Sambora czy uczęszczania do szkoły w Pułtusk. Zwrócono uwagę na cechy i uzdolnienia rozwijane w trakcie pracy szkolnej, które mimo początkowych trudności pozwoliły Stanisławowi odnieść edukacyjny sukces i zdobyć uznanie nauczycieli. Nawiązano również do oddziaływań wychowawczych środowiska, w którym przebywał, m.in. wybitnych przełożonych zakonnych i nieprzeciętnych współnowicjuszy. W części dotyczącej biografii pozagrobnej szczegółowo omówiono etapy rozszerzania i upowszechniania pamięci o młodym Polaku pochowanym w

⁴ Por. T. Łepkowski, *Biografistyka. Żywotność, tradycjonalizm, nowoczesność*, „Kwartalnik Historyczny” 1975, t. 82, s. 104.

Rzymie – utworach literackich, staraniach o beatyfikację i kanonizację, relikwiach i ikonografii, a także współczesnych utworach artystycznych.

Oba teksty cyklu poświęcone osobie Stanisława Kostki można więc zakwalifikować do biografii edukacyjnej w szerokim rozumieniu, która według Cz. Majorka koncentruje się na zjawiskach odbierania wychowania i wykształcenia, na doświadczeniach osoby wyniesionych zarówno z celowych i zorganizowanych, jak i przygodnych i spontanicznych oddziaływań wychowawczych, a także z oddziaływaniem wychowawczym wywieranym na innych⁵.

Odmienny typ biografii pedagogicznej, tzw. biografii zbiorowej, prezentują artykuły dotyczące grona pedagogicznego jezuickich instytucji wychowawczych w Poznaniu i Krzemieńcu okresu przedrozbiorowego. W rozdziale *Kadry nauczycielskie poznańskiego kolegium w XVI-XVIII wieku. Zarys problematyki* na przykładzie placówki w Poznaniu zaprezentowano syntetyczne ujęcie kształtowania się programu jezuickiej instytucji oświatowej do czasu ogłoszenia ustawy szkolnej, tzw. *Ratio studiorum* w roku 1599. W oparciu o dostępne źródła i literaturę przedmiotu przedstawiono sylwetki 21 ważniejszych nauczycieli i wykładowców z XVI w., zwracając uwagę m.in. na ich pochodzenie, przygotowanie profesjonalne, odbyte studia i osiągnięcia. Ponadto w rozdziale zestawiono informacje o osobach pełniących odpowiedzialne funkcje rektora, prefekta studiów i prefekta szkół oraz o okresach sprawowania przez nie urzędów. Następnie zaprezentowano ponad 20 zasłużonych wykładowców działających w Poznaniu w XVII i/lub XVIII stuleciu oraz ich dorobek wydawniczy. Bardzo istotną wartością dodaną omawianego rozdziału jest opracowane na podstawie rozległych kwerend zestawienie zachowanych rękopisów szkolnych, w którym uwzględniono podział na zakres tematyczny, autorstwo poświadczone lub prawdopodobne, a także aktualne miejsce przechowywania. Opracowany w ten sposób wykaz dokumentuje imponujący dorobek dydaktyczno-naukowy kadry profesorskiej kolegium poznańskiego, poszerzając wiedzę na temat jej osiągnięć oświatowych oraz umożliwiając podejmowanie dalszych, pogłębionych badań jednostkowych lub porównawczych.

Rozdział *Kadry nauczycielskie szkół jezuickich w Krzemieńcu 1711-1773* zbiera i analizuje nieliczne informacje zachowane w źródłach lub literaturze przedmiotu na temat jezuitów uczących i nadzorujących krzemieniecką instytucję oświatową w okresie

⁵ Por. C. Majorek, *Rola badań biograficznych*, s. 14-16; tenże, *Biografia edukacyjna*, s. 181-183.

staropolskim. Ponieważ historia szkoły przed kasatą zakonu jezuitów nie była dotąd przedmiotem osobnego opracowania naukowego, w rozdziale zawarto również wątki dotyczące powstania szkoły i organizacji procesu nauczania. W toku podjętych analiz ustalono i opisano zmiany zachodzące w funkcjonowaniu procesu dydaktycznego w szkole pięcioklasowej wraz ze wzrostem liczby nauczycieli. Inne ważne ustalenie dotyczy liczby absolwentów seminarium nauczycielskiego wśród grona pedagogicznego krzemienieckiego kolegium.

Kolejnym tekstem cyklu dotyczącym okresu staropolskiego jest artykuł o Antonim Świrczyńskim (1670-1727) opublikowany w *Polskim słowniku biograficznym*. Zgodnie z ramami redakcyjnymi artykułu ustalono i opisano w nim kolejne etapy kształcenia oraz kariery tego nauczyciela, wykładowcy i wychowawcy. Dzięki przeprowadzonym analizom katalogów rocznych udało się zweryfikować i uściślić czas powstania rękopisu wykładów z matematyki przechowywanego w Kijowie, a także skorygować błędną identyfikację autora rękopisu wykładów teologicznych w zbiorach biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu. Efektem podjętych badań biograficznych było zidentyfikowanie Świrczyńskiego jako czołowego przedstawiciela polskiej mistyki studyjnej XVIII w.

Osobną podgrupę omawianego cyklu stanowią biogramy 14. byłych jezuitów zaangażowanych w działalność Komisji Edukacji Narodowej, w tym 7 członków Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych, zamieszczone w specjalistycznym słowniku biograficznym rejestrującym osoby uczestniczące w opracowaniu reformy szkolnej oraz opisującym ich rolę, m.in. pozytywne i negatywne strony działalności na rzecz tworzenia zrębów nowego systemu edukacji. Zgodnie z omówionymi wcześniej cechami biografii pedagogicznej w prezentowanych biogramach na podstawie zachowanych materiałów źródłowych możliwie dokładnie odtworzono przebieg kształcenia humanistycznego, odbyte studia oraz kariery nauczycielskie i akademickie przed kasatą zakonu w 1773 r. W ten sposób wskazano na edukacyjne doświadczenia indywidualne i środowiskowe warunkujące rozumienie potrzeb reformy szkolnej. W dalszej części każdego biogramu starano się natomiast skrupulatnie zrekonstruować i ocenić formy zaangażowania w prace Komisji Edukacji Narodowej oraz indywidualne losy po jej likwidacji.

Następny tekst cyklu dotyczy biografii pedagogicznych jezuitów pracujących po I rozbiorze Rzeczypospolitej w granicach cesarstwa rosyjskiego. Artykuł w języku angielskim *The Jesuits as the body of teachers and the body of students in the Russian Empire 1773-1820*

zamieszczony w „Przeglądzie Historyczno-Oświatowym” wykorzystując formę biografii zbiorowej służy poszerzeniu i usystematyzowaniu wiedzy o edukacyjnej działalności zakonu na tych terenach. Po wstępnej prezentacji głównych warunków i podstawowych zasad funkcjonowania i kształcenia w szkołach jezuickich zrekonstruowano i opisano skład liczbowy jezuitów z roku 1772 na terenach włączonych później do Rosji, dokonując podziału na dwa „korpusy” – pedagogiczny i uczniowski. Dalszym etapem analizy było określenie liczebności podgrup wydzielonych w oparciu o pełnione zadania i role edukacyjne. Uzyskane wyniki posłużyły do porównania sytuacji tych samych zbiorowości w kolejnych latach postępującej normalizacji i stabilizacji struktur zakonu aż do jego usunięcia z granic Rosji w 1820 r.

W skład prezentowanego cyklu wchodzi również 3 artykuły biograficzne o jezuitach pracujących na terenie Galicji opublikowane w *Polskim słowniku biograficznym*. Zrekonstruowano w nich etapy kształcenia, uwzględniając odbyte studia zagraniczne, przebieg kariery nauczyciela i wychowawcy oraz dokonania związane z obszarem szeroko rozumianej edukacji.

Kolejne dwa teksty cyklu dotyczą postaci Leona Rogalskiego, kapłana od 1870 r. prowadzącego działalność edukacyjno-wychowawczą wśród emigrantów w południowej Australii. W rozdziale *Działalność ks. Leona Rogalskiego w XIX wieku* będącym częścią monografii współautorskiej zatytułowanej *Jezuici polscy w Australii. Południowa Australia 1870-1906. Wiktoria 1950-2012*, szczegółowo odtworzono przebieg zabiegów edukacyjnych i oddziaływań wychowawczych, z jakimi zakonnik miał do czynienia do czasu opuszczenia Europy, a następnie omówiono liczne pedagogiczne aspekty działalności prowadzonej na antypodach, m.in. zaangażowanie na rzecz oświaty szkolnej i pozaszkolnej, popularyzacji wiedzy, wychowania religijnego i patriotycznego. Rozdział uwzględnia także elementy biografii pozagrobnej, opisując starania działaczy polonijnych z lat 60. i 70. XX wieku o otwarcie w Polish Hill River muzeum i centrum spotkań oraz inne współczesne inicjatywy związane z miejscem pobytu i osobą jezuitę.

Rozszerzeniem pierwszej biografii jest późniejszy o dwa lata tekst *Ojciec Leon w krainie kangurów. Pierwszy polski jezuita na antypodach*, stanowiący rozdział monografii zbiorowej. Wykorzystano w nim obszerne fragmenty z drukowanej i rękopiśmiennej korespondencji jezuitę, zaopatrzone w komentarze i wyjaśnienia, m.in. identyfikując osoby i miejsca występujące w relacjach mających walor opowieści naocznego świadka. Dzięki

listom odkrywamy wymierne efekty edukacyjne działalności ich autora – zapewnienie licznej grupie dzieci wykształcenia umożliwiającego osiągnięcie życiowej stabilizacji, a także ugruntowanie patriotyzmu i podtrzymanie polskiej tożsamości osadników w Południowej Australii.

Biografie pedagogiczne późniejszych kontynuatorów działalności Rogalskiego stanowią rozdział III (*Sylwetki jezuitów*) wspomnianej już monografii współautorskiej *Jezuici polscy w Australii*. W rozdziale odtworzono drogi edukacyjne każdego z 10 zakonników oraz okoliczności podjęcia posługi duszpasterskiej w Australii, a następnie opisano formy i główne kierunki rozwijanej działalności obejmującej obok zapewnienia praktyk i wychowania religijnego, również opiekę nad sierotami i seniorami, zaangażowanie w oświatę szkolną i pozaszkolną, w harcerstwo oraz inne stowarzyszenia i organizacje, w tworzenie polonijnych ośrodków sportowych, w animację kulturalną czy edukację dorosłych. Na koniec do zbioru biografii dołączono wykazy innych kapłanów okresowo przebywających na antypodach i uczestniczących w opiece duszpasterskiej nad Polonią.

Ostatnia podgrupa omawianego cyklu to biografie rekonstruujące bieg życia, działalność pedagogiczną i naukową oraz znaczące osiągnięcia zakonnych badaczy. W *Słowniku biograficznym polskiej historii wychowania* zamieszczono artykuł biograficzny o Janie Poplatku oraz współautorski biogram Ludwika Piechnika. Przygotowane na podstawie materiałów archiwalnych oraz literatury obejmującej prace leksykograficzne, artykuły w czasopiśmie i drukach zwartych, sprawozdań instytucji oświatowych i naukowych zawierają podstawowe informacje o czasie i miejscu urodzenia, środowisku rodzinnym, kolejnych szczeblach zdobywanego wykształcenia, ujawniają naukowych mistrzów i przewodników oraz przebieg karier zawodowych, a także omawiają zainteresowania badawcze i dokonania naukowe dotyczące dziejów oświaty i pedagogiki.

Wątki pedagogicznej biografii zasłużonego dla nauki i edukacji L. Piechnika zostały rozwinięte w rozdziale *Pozapaństwowe formy opieki nad dzieckiem w schyłkowym okresie PRL-u na przykładzie ośrodka w Żmience* zamieszczonym w pracy zbiorowej *Sto lat polskiej oświaty (1918-2018)*. Tekst ujawnia i dokumentuje kluczową rolę jezuitę w nadaniu kierunku wychowawczego oraz form instytucjonalnych oddolnej inicjatywie pomocowej krakowskich studentów zapoczątkowanej konfrontacją z realiami domu dziecka.

Omawiany cykl biografii pedagogicznych zamyka artykuł pt. *Sylwetka naukowa o. prof. dra hab. Ludwika Grzebienia SJ wraz z bibliografią prac opublikowanych w latach*

2009-2015, który ukazał się na łamach czasopisma „Nauczyciel i Szkoła”. Wychodząc od podstawowych danych biograficznych i odtworzenia drogi edukacyjnej z jej zawirowaniami i perturbacjami (wywołanymi życiowymi wyborami i politycznymi uwarunkowaniami) przedstawiono uzyskane tytuły i stopnie naukowe, kolejne miejsca pracy, piastowane funkcje i członkostwo w towarzystwach naukowych. Wskazano na zasługi dla rozwoju badań nad szkolnictwem jezuickim. Imponujący dorobek naukowy został usystematyzowany i omówiony ze wskazaniem głównych obszarów zainteresowań i najważniejszych publikacji. Podniesiono również zasługi we wprowadzaniu do światowego obiegu naukowego polskich działaczy oświatowych i ich dokonań m.in. dzięki biogramom ogłaszanych w językach obcych. Uzupełnieniem biografii jest szczegółowe zestawienie wszystkich prac profesora, jakie ukazały się drukiem w latach 2009-2015, będące uzupełnieniem i kontynuacją bibliografii z książki pamiątkowej *Pamięć wieków kształtuje potomność* (Kraków 2010).

Zebrane i omówione w prezentowanym cyklu wyniki badań biograficznych, m.in. dzięki trosce o precyzję i faktograficzną dokładność rekonstrukcyjnych ustaleń, pozwalają na uporządkowanie i zdobycie pełniejszej wiedzy na temat polskiej kultury pedagogicznej. Odtwarzając obraz środowiska edukacyjnego, jakie członkowie Towarzystwa Jezusowego tworzyli w trakcie blisko 5 stuleci, teksty spełniają również ważne zadanie parenetyczne, zapewniając transfer wiedzy krytycznej na temat wybranych postaci uwikłanych w działalność oświatowo-wychowawczą.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych:

Na mój dorobek naukowy składają się także publikacje prezentujące źródła, które mogą być wykorzystywane w badaniach historyczno-oświatowych oraz wydawnictwa o charakterze bibliograficznym. Refleksja nad rodzajami i typami materiałów źródłowych, które umożliwiają poznanie przeszłości oświatowo-wychowawczej oraz nad ich wykorzystaniem w tym zadaniu jest nieodzownym elementem procesu badawczego. Źródła, stanowiąc podstawę dokonywanej rekonstrukcji, w sposób naturalny wyznaczają zakres, a często także cel całego postępowania analityczno-syntetycznego podejmowanego przez badacza; nadają ton i dominują w prowadzonym przez pedagoga-eksploratora dziele rozpoznawania zjawisk edukacyjnych przeszłości oraz osób zjawiska te tworzących. Ten obszar moich publikacji reprezentuje 5 tomów druków zwartych, zatytułowanych *Polonica w Archiwum Rzymskim Towarzystwa Jezusowego*, przygotowanych wraz z R. Danielukiem, M. Ingletem i L.

Grzebieniem. Publikacje te zawierają informacje o materiałach źródłowych przechowywanych w tym archiwum, a których spora część może służyć do prowadzenia studiów w zakresie dziejów oświaty, biografistyki pedagogiczno-historycznej, czy pedeutologii historycznej. W tomie pierwszym (t. 1: *Polonia*, Kraków 2002, ss. 430) zostały zarejestrowane dokumenty z zasobu z Prowincji Polskiej obejmujące m.in. katalogi roczne i trzyletnie, korespondencję urzędową i prywatną, księgi zwyczajów, ordynacje i instrukcje wizytatorów, listy roczne i historie domów oraz nekrologii. Tom drugi (t. 2: *Lituania*, Kraków 2003, ss. 374) rejestruje ten sam typ dokumentów z zasobu Prowincji Litewskiej i Prowincji Mazowieckiej. Tom trzeci (t. 3: *Germania*, Kraków 2006, ss. 495) odnotowuje informacje o dokumentach dotyczących ziem Rzeczypospolitej znajdujących się w zasobie Asystencji Niemiec – głównie autografy ślubów zakonnych a także obfitą korespondencję. W tomie czwartym (t. 4: *Varia*, Kraków 2008, ss. 554) umieszczone zostały informacje o dokumentach dotyczących jezuitów pracujących na ziemiach Rzeczypospolitej odnalezionych w pozostałych działach Archiwum Rzymskiego. Ostatni z tomów inwentarz (t. 5: *Russia*, Kraków 2008, ss. 345) obejmuje dokumenty dotyczące istnienia zakonu w granicach Rosji od jego kasaty w 1773 aż do wydalenia w 1820 r. Opublikowane tomy, będące efektem długich kwerend, zaopatrzone zostały w zwięzłe wprowadzenia do poszczególnych rodzajów źródeł a niekiedy także krótkie streszczenia ich treści. W miarę możliwości podano także dane bibliograficzne o opublikowanych już dokumentach. Zaopatrzenie tomów w indeksy osób i miejsc znacznie ułatwia przeszukiwanie informacji zawartych w drukowanym inwentarzu a w dalszej perspektywie umożliwia szybsze odnalezienie i dotarcie do właściwego dokumentu, często stanowiącego podstawę prowadzonych badań w obszarze przeszłości edukacyjnej. Publikacja doczekała się pozytywnych recenzji w „Studiach Źródłoznawczych” oraz w periodyku „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”.

Dla badaczy szkolnictwa i instytucji wychowawczych okresu staropolskiego wyjątkową wartość mają zawarte w tomach informacje o zachowanych rękopiśmiennych historiach poszczególnych kolegiów i rezydencji. Ze względu na niemal całkowity brak zachowanej dokumentacji szkolnej (np. spisów uczniów, programów występów i egzaminów, ksiąg mów inauguracyjnych itp.) wzmianki odnajdywane w historiach domów pozwalają rekonstruować działalność poszczególnych instytucji, wydobywać z mroków zapomnienia m.in. świadectwa ich edukacyjnej codzienności i efektywności.

Kolejnym przykładem studiów źródłoznawczych związanych z badaniami historyczno-oświatowymi, są w moim dorobku publikacyjnym rozdziały w pracach

zbiorowych. Wskazanie i omówienie ocalałych akt urzędowych, dokumentów administracyjnych i osobowych, korespondencji i relacji, akt prawnych i sądowych pozwalających poznać i opisać historię konkretnej instytucji oświatowej zawiera rozdział *Materiały archiwalne dotyczące kolegium jezuitów w Winnicy a zachowane w rzymskich i krakowskich archiwach zakonu* zamieszczony w monografii pokonferencyjnej *Вінницькі Мури. Погляд крізь віки. Матеріали міжнародної наукової конференції „Єзуїтський комплекс у Вінниці крізь призму століть” 9-10 вересня 2010 року*, pod red. W. Kolesnik, Вінниця (Winnica) 2011, s. 49-60. Typologia źródeł i przykłady ich zastosowania w badaniach biograficznych i pedeutologicznych stanowią główną osnovę artykułu pod tytułem *Nauczyciele szkół jezuickich Imperium Rosyjskiego (1773-1820) w źródłach zakonnych*, w pracy: *Badania biograficzne w pedagogice. Studia źródłowe i bibliograficzne*, pod red. W. Szulakiewicz, Toruń 2015, s. 171-185. Wątki źródłoznawcze zawiera również tekst *Kwestie oświatowe na łamach „Miesięcznika Płockiego” (1817-1820)*, w: *Zachować dla przyszłości. Sprawy szkolnictwa, oświaty i opieki w przekazie prasowym XIX i początków XX wieku*, pod red. I. Michalskiej, G. Michalskiego, Łódź 2018, s. 13-26. Przy okazji szczegółowego omawiania zawartości edukacyjnej pisma zwrócono uwagę na zamieszczane informacje o stanie szkolnictwa, programach nauczania, czy oddziaływaniach wychowawczych stosowanych w konwiktach, a także na pedagogiczne rozprawy, polemiki i rozważania. Periodyk i treści zamieszczane na jego łamach są więc cennym źródłem przybliżającym funkcjonowanie polskiego szkolnictwa w państwie carów oraz wzbogacającym współczesną refleksję nad dziewiętnastowieczną myślą pedagogiczną. Interesujące dane na temat form i metod pracy wychowawczej inspirowanej przez jezuitów w środowiskach robotniczych ukazane zostały także w artykułach: *Z dziejów katolickiej prasy robotniczej w Galicji. „Pochodnia” – „Grzmot” – „Łączność”*, w tomie: *Jezuicka ars historica. Prace ofiarowane Księdzu Profesorowi Ludwikowi Grzebieniowi SJ*, pod red. M. Inglota i S. Obirka, Kraków 2001, s. 75-94 oraz *Dwutygodnik „Praca”/„Prawda” (1893-1894) – pierwsze krakowskie pismo katolicko-społeczne*, w: *Kraków-Lwów. Książki – czasopisma – biblioteki XIX i XX wieku*, t. IX, cz. 2, pod red. H. Kosętki, B. Góry i E. Wójcik, Kraków 2009, s. 60-71.

Do edycji źródeł zaliczam opracowanie i opublikowanie wspólnie z L. Grzebieniem pracy Jana Preisnera *Jezuici w Nowym Sączu przy kościele Świętego Ducha* (t. 1-2, Kraków 2003, ss. 380 i 391) pozostającej od 1980 r. w rękopisie. Oparte na materiałach przede wszystkim z archiwum zakonnej rezydencji w tym mieście oraz z innych archiwów kościelnych i państwowych dzieło zawiera bogatą warstwę faktograficzno-informacyjną,

cenne zestawienia, wykazy i obliczenia, a także obszerne fragmenty korespondencji. Tym samym stanowi wartościowy zbiór danych pozwalający na dalszą analityczno-syntetyczną refleksję nad edukacyjno-wychowawczym wymiarem działalności jezuitów prowadzonej w Nowym Sączu od lat 30. XIX w. do roku 1977. Pozytywne recenzje edycji zamieszczono na łamach „Horyzontów Wychowania” 2004, nr 1 (5), s. 336-341 (S. Cieślak) i „Przeglądu Powszechnego” 2004, nr 5 (993), s. 347-352 (P. Kochanowicz).

Ważnym źródłem i nieocenioną pomocą dla badaczy przeszłości oświatowo-wychowawczej są opublikowane zestawienia bibliograficzne dotyczące szczegółowych zagadnień związanych z kształceniem i wychowaniem lub dokumentujące dorobek wydawniczy osób badających i upowszechniających wiedzę o przeszłości oświatowej. Do tej kategorii należą następujące teksty: *Podstawowa bibliografia jezuickich bibliotek w Polsce*, w księdze pamiątkowej: *Librorum Amatori*, pod moją redakcją, Kraków 2004, s. 193-200; *Bibliografia prac Księdza Profesora Ludwika Grzebienia SJ za lata 1962-2009*, w: *Pamięć wieków kształtuje potomność*, pod red. moją i B. Topij-Stempińskiej, Kraków 2010, s. 33-74, a także *Bibliografia prac ks. mgra Jerzego Paszendy i Wykaz wystąpień i odczytów naukowych*, w: J. Paszenda, *Budowle jezuickie w Polsce XVI – XVIII w.*, t. 5, Kraków 2013, s. 53-73. Na opublikowanie czeka jeszcze 26 wykazów bibliograficznych przygotowanych na zamówienie redaktorów kolejnych tomów *Słownika polskich teologów katolickich*.

Wątki biografii edukacyjnej w jej szerokim rozumieniu, pedeutologii historycznej, dziejów oświaty oraz historii myśli pedagogicznej zostały zawarte w monografii podoktorskiej pt. *Jan Badeni SJ (1858-1899). U początków ruchu społecznego katolików w Galicji*, Akademia Ignatianum, Wydawnictwo WAM, Kraków 2012, ss. 393 (*Studia i Materiały do Dziejów Jezuitów Polskich*, T. 19), która jest publikacją powstałą na bazie dysertacji doktorskiej. Jej recenzje ukazały się w „Przeglądzie Historyczno-Oświatowym” 2012, nr 3-4, s. 183-185 (J. Falkowska), „Perspektywach Kultury” 2012, nr 1(6), s. 109-114 (T. Gąsowski) i „Naszej Przeszłości” 2013, t. 120, s. 261-264 (M. Kosman).

Kwestie nauczania języków nowożytnych w szkolnictwie jezuickim poruszone zostały w rozdziale *Udział języków nowożytnych w kulturotwórczej działalności zakonu jezuitów w Europie Środkowej i Wschodniej od XVI do XVIII wieku*, w: *W kręgu chrześcijańskich tradycji Starego Kontynentu*, pod red. M. Kosmana, Poznań 2005, s. 45-56 (niemiecka wersja językowa: *Die Rolle der neueren Sprachen in der Tätigkeit des Jesuitenordens in Mittel- und Osteuropa (16.-18. Jahrhundert)*, w: *Die Reiche Mitteleuropas in der Neuzeit. Integration und*

Herrschaft. Liber Memorialis Jan Pirożyński, pod red. A. Perlakowskiego, R. Bartczaka, A. Schindlinga, Kraków 2009, s. 283-297).

O próbach kontynuowania przez zakon instytucjonalnej działalności oświatowej w Polsce w warunkach powojennych pisałem w artykule *Odbudowa struktur Towarzystwa Jezusowego w granicach państwa polskiego po II wojnie światowej*, w: *Loyola u Kopernika. Jezuici w Toruniu w latach 1945-2015*, pod red. K. Dorosza i W. Rozynkowskiego, Wydawnictwo Rhetos, Warszawa 2016, s. 19-43. Natomiast problematykę oddziaływań edukacyjnych realizowanych przez zakonników w tym okresie omawiam na przykładzie rezydencji w Bydgoszczy w tekście pt. *Jezuici i ich prace w Bydgoszczy w latach 1946/47-1966/67*, w: *Jezuici w Bydgoszczy i okolicy*, pod red. M. Puziaka, Bydgoszcz 2018, s. 235-254.

W zredagowanej przeze mnie monografii *Librorum Amatori*, Kraków 2004, ss. 232, zebrałem prace autorów piszących o jezuickich bibliotekach, które zawsze stanowiły istotny element zakonnej formacji, a zarazem pomoc i narzędzie w pracy szkolnej. Byłem także współredaktorem trzech monografii wieloautorskich. Celem pierwszej była m.in. prezentacja wyników badań prowadzonych w środowisku polskich historyków oświaty i wychowania (*Pamięć wieków kształtuje potomność*, Kraków 2010, ss. 771, współred. B. Topij-Stempińska). W dwóch pozostałych znalazły się autorskie refleksje nad edukacyjnymi kontekstami współczesnych pytań o pamięć, tożsamość i politykę historyczną (*Pamięć – Kultura – Edukacja*, Kraków 2011, ss. 504, rec. dr hab. J. Kochanowicz, prof. DSW; *Pamięć – Historia – Polityka*, Kraków, 2012, ss. 547, rec. dr hab. W. Jamrożek, prof. UAM; współred. M. Chrost, B. Topij-Stempińska). Obszerłą recenzję tej ostatniej P. Pirecki zamieścił w periodyku „Litteraria Copernicana”.

Wyniki swoich badań publikuję w następujących czasopismach: „Nauczyciel i Szkoła”, „Horyzonty Wychowania”, „Przegląd Historyczno-Oświatowy”, „Studia Bobolanum” i „Studia Paedagogica Ignatiana”.

Łącznie w swoim dorobku naukowym mam 2 monografie, 7 monografii współautorskich, 6 monografii pod moją redakcją i współredakcją, 30 artykułów w czasopismach i pracach zbiorowych, 6 recenzji i 10 sprawozdań, ponadto 276 haseł i artykułów w specjalistycznych wydawnictwach encyklopedycznych i słownikowych.

Pełny wykaz opublikowanych prac naukowych znajduje się w załączniku nr 4.

6. Informacje o innych osiągnięciach:

W latach 2005-2008 brałem udział jako wykonawca w projekcie badawczym *Polonica w Archiwum Rzymskim Towarzystwa Jezusowego* (nr rejestracyjny 1 H01G 029 28) finansowanym ze środków Ministerstwa Nauki i Informatyzacji. Od grudnia 2013 r. do końca 2017 r. współpracowałem jako wykonawca z zespołem realizującym projekt badawczy pt. *Komisji Edukacji Narodowej model szkoły i obywatela – koncepcje, doświadczenia i inspiracje* (nr 11H 12 031481). Efektem mojej współpracy są 124 autorskie biogramy byłych jezuitów zaangażowanych w działalność KEN.

Ponadto w roku 2016 uczestniczyłem w pracach zespołu przygotowującego wniosek do konkursu w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki moduł Dziedzictwo Narodowe pt. *Edukacja instytucjonalna w Rzeczypospolitej od XVI do XVIII wieku. Rekonstrukcja sieci szkół średnich i wyższych*. W wyniku postępowania konkursowego projekt ostatecznie nie otrzymał dofinansowania.

W ramach podstawowej działalności statutowej Wydziału Pedagogicznego Akademii Ignatianum od roku 2014 realizowałem następujące projekty: *Wychowankowie konwiktów szlacheckiego w Tarnopolu 1856-1886* (wykonawca), *Edukacja i wychowanie w pracach jezuitów* (kierownik), *Działalność edukacyjno-wychowawcza Towarzystwa Jezusowego* (nr 4/P/2/2016, kierownik), *Biografie edukacyjne. Źródła, metody, konteksty* (nr 14/P/2016, wykonawca), *Jezuickie szkolnictwo średnie i akademickie w Polsce przedrozbiorowej* (nr 15/P/2016, wykonawca), *Między historią a pedagogiką. Konteksty źródłowe i metodologiczne* (nr DS/2017/WP/015, wykonawca).

Sposobem upowszechniania wyników badań własnych oprócz publikowania tekstów było uczestnictwo w konferencjach i seminariach naukowych, dające obok szansy zaprezentowania efektów, także możliwość dyskusji o metodach, środkach, celach i planach naukowych eksploracji. Ogółem brałem udział w ponad 30. krajowych, międzynarodowych i zagranicznych konferencjach organizowanych przez ośrodki akademickie i instytucje naukowe w Białymstoku, Bydgoszczy, Chicago, Krakowie, Krzemieńcu, Łodzi, Moskwie, Poznaniu, Pułtusku, Toruniu, Warszawie, Wilnie, Winnicy i Żytomierzu. Wykaz konferencji i wygłoszonych referatów znajduje się w załączniku nr 4.

Dwukrotnie współprzewodniczyłem obradom sekcji podczas konferencji „Biografie pedagogiczne – konteksty źródłowe” w Toruniu 10 maja 2015 r. oraz „Pamięć w pedagogice”

również w Toruniu 1-2 marca 2016 r. Ponadto pracowałem w komitetach organizacyjnych 5 konferencji naukowych w Krakowie: „Pamięć historyczna a edukacyjna teraźniejszość” 10 czerwca 2010 r., „350-lecie Uniwersytetu Lwowskiego” 14-15 stycznia 2011 r., „Polska kultura religijna” 9-10 grudnia 2015 r., „Instytucje edukacyjne w Krakowie i na ziemiach polskich w XIX i na początku XX wieku” 1-2 kwietnia 2016 r., „Nauczyciele. Zasługi. Niedoceniani. Zapamiętani” 19-20 września 2017 r. Uczestniczę w pracach Zespół Historii Wychowania przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN, stowarzyszenia The International Standing Conference on the History of Education (ISCHE), którego jestem członkiem od 2016 r., a także Towarzystwa Historii Edukacji i Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego.

Należę do zespołu redakcyjnego „Studia Paedagogica Ignatiana” oraz do zespołu recenzentów „Horyzontów Wychowania”, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Pedagogika”, „Edukacji Elementarnej w Teorii i Praktyce”. Obowiązki redaktora tematycznego pełniłem w „Studia Paedagogica Ignatiana” i „Horyzontach Wychowania”. Od 2001 r. współredaguję serię wydawniczą „Studia i materiały do dziejów jezuitów polskich”, w której dotychczas ukazało się już 26 tomów druków zwartych.

Kierunki mojej działalności dydaktycznej wiążą się z problematyką prowadzonych przeze mnie badań naukowych. Od chwili zatrudnienia w Akademii Ignatianum (wcześniej Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum”) w Krakowie prowadziłem lub prowadzę na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych następujące zajęcia dla studentów: wykłady „Jezuici w kulturze polskiej” i „Historia jezuitów i pedagogia ignacjańska”, ćwiczenia do przedmiotów „Historia myśli pedagogicznej”, „Nurty i doktryny pedagogiczne” oraz „Metodyka pracy naukowej i ochrona własności intelektualnej”, a także proseminaria i seminaaria dyplomowe. Od roku 2016 pod moją opieką przygotowano 13 prac dyplomowych (6 licencjackich oraz 7 magisterskich). Byłem też recenzentem 15 prac dyplomowych (3 licencjackich i 12 magisterskich). Ponadto pełnię opiekę naukową w charakterze promotora pomocniczego w dwóch przewodach doktorskich otwartych na Wydziale Pedagogicznym Akademii Ignatianum: mgr Doroty Szpary, która przygotowuje dysertację pt. *Wychowanie dziecka w polskiej literaturze pamiętnikarskiej okresu zaborów* oraz mgr Danuty Pietraszewskiej przygotowującej rozprawę doktorską pt. *Koncepcje edukacji muzycznej w Polsce w latach 1919-1939 w programach, podręcznikach metodycznych i wybranych śpiewnikach szkół powszechnych*.

W latach 2001-2004 w ramach stypendium naukowego odbyłem kilka miesięcznych staży naukowych w rzymskim Istituto Storico della Compagnia di Gesù, które umożliwiły mi

prowadzenie kwerend w archiwach i bibliotekach kościelnych oraz przygotowanie projektu badawczego *Polonica w Archiwum Rzymskim Towarzystwa Jezusowego*.

Od 1 kwietnia 2018 r. do 1 października 2018 r. odbyłem staż naukowy w Żytomierskim Uniwersytecie Państwowym im. Iwana Franki w Żytomierzu na Ukrainie prowadząc zajęcia ze studentami oraz wymianę doświadczeń z lokalnymi badaczami dziejów oświaty. Staż wykorzystałem również do prowadzenia poszukiwań materiałów źródłowych do dziejów szkolnictwa jezuickiego w archiwach ukraińskich.

Biorę aktywny udział w działalności organizacyjnej Katedry Historii Oświaty i Wychowania, Instytutu Nauk o Wychowaniu oraz Wydziału Pedagogicznego Akademii Ignatianum w Krakowie. Od 2014 r. do chwili obecnej jestem członkiem Rady Wydawniczej Wydawnictwa Naukowego Akademii Ignatianum jako przedstawiciel Wydziału Pedagogicznego. W Radzie Wydziału Pedagogicznego byłem reprezentantem asystentów i adiunktów w kadencji 2014-2017. Obecnie w Senacie Akademii Ignatianum zasiadam z wyboru niesamodzielnego pracowników naukowych Wydziału Pedagogicznego od 2018 r.

W ramach działań na rzecz popularyzacji nauki prowadziłem prelekcje i odczyty na zaproszenie parafialnych akademii seniora we Wrocławiu i Nowym Sączu oraz Miejskiego Ośrodka Doradztwa Metodycznego w Białymstoku, a także nowicjatu w Starej Wsi oraz domu trzeciej probacji w Jastrzębiej Górze. Ponadto opublikowałem szereg sprawozdań z konferencji oraz tekstów popularnonaukowych w czasopiśmie i wydawnictwach zawartych.

Szczegółowe informacje na temat podanych wyżej osiągnięć zamieszczone zostały w załączniku nr 4.

